

гідроенергетичним потенціалом характеризується річка Либідь, загальний гідроенергетичний потенціал досліджених ділянок річки складає понад 74% від загального потенціалу досліджених водотоків.

Список використаних джерел:

1. Гідроекологічна оцінка та прогноз гідроенергетичного потенціалу річок басейну Дніпра (в межах України). VII Всеукраїнська наукова конференція «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології», присвячена 100-річчю від дня заснування Національної академії наук України (13-14 листопада 2018 р., м. Київ). – К.: Ніка-Центр, 2018. – 206 с.
2. Колодєєв Є.І., Гриб О.М. Методи гідрометеорологічних вимірювань (гідрологічні вимірювання). Навчальна польова практика: Навчальний посібник. Одеса: ТЕС, 2009. – 75 с.: іл. – ISBN 978-966-8145-96-4.
3. Малі річки Києва / В.І.Вишневський. – 2-ге, уточ. і допов. – К.: Інтерпрес, 2013. – 81, [2] с.: кольор. іл. – Бібліогр. : с. 81–[82].
4. Природа Києва: сучасний стан та екологічні проблеми / Бортник С.Ю., Дмитрук О.Ю., Ободовський О.Г. та ін. – К.: Прінт-Сервіс, 2016. – 385 с.

Шпак К.В.

студентка;

Антонюк О.С.

старший викладач,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сьогоднішній день багато уваги приділяється дослідженню проблем трудових ресурсів. Даній проблемі присвячені роботи відомих зарубіжних та вітчизняних вчених таких як: Купалова Г., Дієсперов В., Кудінова А., Васильченко В., Гриненко А., Керб Л., Грішнова О., Мельник Т., Лисенко А.

Трудові ресурси – це населення працездатного віку (чоловіки від 16 до виповнення 60 років, жінки від 16 до виповнення 60 років), яке працює або не працює, а також пенсіонери й підлітки, які працюють.

Оскільки населення є основним джерелом трудових ресурсів, то саме економічно-активне населення і визначає процес формування трудових ресурсів.

Розвиток трудових ресурсів – вдосконалення виробничої сили праці задля збереження і відтворення життя, а розвиток населення – це вдосконалення людських сил взагалі.

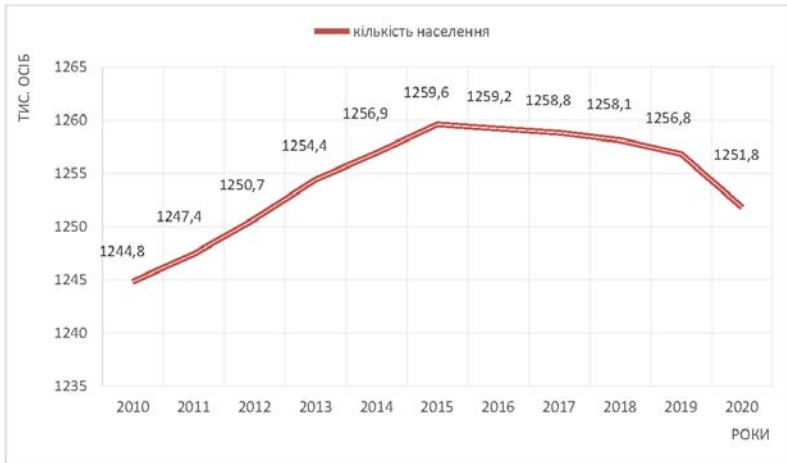
В системі трудових ресурсів області вплив держави на їх розвиток втілюється інформацією прямого зв'язку у вигляді цілеполягаючих програм або регулюючих (корегуючих) заходів державної політики регіонів та регіональної політики. Такі заходи можуть мати обмежувальний або підтримуючий характер відповідно до процесів, на які вони спрямовані. Заходи пасивної політики покликані пом'якшувати наслідки негативних процесів в системі трудових ресурсів. Заходи активної політики спрямовані на попередження негативних процесів, їх усунення у випадку появи та на підтримку позитивних процесів в системі трудових ресурсів.

Економіко-математичні моделі шляхом обробки первинних даних здатні зменшити неповноту та підвищити цінність інформації при прийнятті рішень щодо вибору певних регулюючих заходів. Оскільки система трудових ресурсів регіону є складною та багатомірною, то для її дослідження та моделювання доцільно використовувати багатокритеріальний підхід [1].

Вивчаючи аналіз демографічних та соціальних передумов формування трудового потенціалу, потрібно вказати на те, що за останні роки демографічна ситуація в області характеризується поглибленням негативних тенденцій, які, перш за все, проявляються в звуженні демографічної бази відтворення трудового потенціалу через зниження народжуваності, збільшення смертності, скорочення населення Закарпатської області щорічно.

Закарпаття посідає 17-те місце серед регіонів України за чисельністю населення. На 1 січня 2019 р. в області проживало 1256802 осіб (див. рис. 1). На 1 вересня 2020 року на території Закарпатської області проживає 1251828 осіб. У загальній чисельності населення України на область припадає 2,76 % [3]. Переважна більшість жителів області – 62,9 % проживає в сільській місцевості. Чисельність населення одного села на Закарпатті в середньому становить 1,4 тисячі осіб (середній показник в Україні – 0,7 тис.). Найбільшим за чисельністю населення не тільки в області, а і в Україні є Тячівський район, на території якого проживає 13,7 % мешканців краю [3]. Найменший – Воловецький район, чисельність

якого становить 2,1% загальнообласної. П'ята частина населення проживає в 192 населених пунктах області, які мають статус гірських [3].

Рис. 1. Кількість населення Закарпатської області [3; 4; 8]

Сьогодні Закарпатська область може бути кваліфікована як аграрно-індустріальний регіон, провідну роль у виробничій сфері якого займає сільське господарство та промисловість. Питома вага аграрного сектору області складала у 2018 р. 2,2% від обсягу валової продукції сільського господарства країни. За даним показником область сьогодні стабільно займає 26 місце серед інших регіонів. Важливо зазначити, що цей показник має тенденцію до деякого зменшення: в 2010 році він складав 2,4%. Регіон має аграрно-індустріальний напрям господарського розвитку і це визначає його позиції та роль в економіці України [9].

У структурі сільськогосподарського виробництва тваринництво складає 52,2%, рослинництво – 47,8%. У територіальному поділі праці сільське господарство області представлене продуктами рослинництва: виробництвом картоплі, овочів, ягід, винограду, тютюну тощо. Серед продукції тваринництва область виділяється як виробник м'яса, насамперед свинини та яловичини, молока, яєць та вовни. Розвинуто бджільництво [7].

Разом із тим слід констатувати певний рівень розвитку промисловості регіону. У 2018 році на його долю припадало 0,7% обсягу

промислового виробництва країни, що визначило його 24 місце серед інших областей.

В промисловості зайнято понад 12,1% працюючих у господарстві області (у тому числі 22,7% найманих працівників) та 25,1% виробленої в області валової доданої вартості. Пріоритетність промисловості зумовлена сприятливими природними, транспортними та економічними умовами для виробництва промислової продукції – легкових автомобілів, кабельної та електронної продукції; швейних і трикотажних виробів, вовняних тканин, взуття; деревини та виробів з неї (пиломатеріалів, фанери, меблів); будівельних матеріалів, продукції харчової промисловості (м'яса, вовни, плодоовочевих консервів, вина, фруктових соків) та ін.

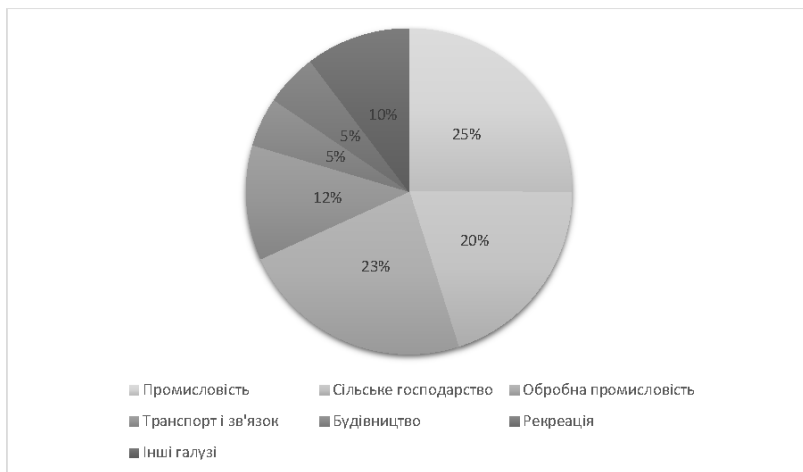
Важливими чинниками розвитку промисловості є також наявність кваліфікованих трудових ресурсів та підвищений попит на цю продукцію.

Порівняно з Україною структура господарства Закарпатської області відзначається такими рисами:

1. Напрямок розвитку господарства Закарпатської області в останній час поступово стає переважно невиробничим. Співвідношення обсягів валовій доданій вартості, виробленій у виробничій (сільське, лісове господарство, промисловість, будівництво, транспорт та зв'язок) та невиробничій сферах становить (55,2% та 44,8%), а в цілому по країні воно відповідно складає 57,7% та 42,3%. Ця риса господарства, а саме значна частка в структурі економіки області таких видів економічної діяльності, що представляють третинний та четвертинний сектори, в цілому засвідчує поступовий рух регіону у напрямку формування постіндустріального суспільства. Важливо зазначити, що ця риса характерна не тільки для Закарпатської області, а й для ряду інших регіонів України.

2. Істотними є відміни частки основних галузей виробництва у господарстві Закарпатської області та України, що свідчить про певну «нестандартність» їх виробничої структури, насамперед за рахунок відносного зростання питомої ваги сільського господарства (20%). Частка промисловості у структурі валової доданої вартості економіки Закарпатської області складає лише 25,1% (в Україні 30,9%), а у структурі виробничої сфери – 45,5%. Важливе місце у структурі економіки області займає обробна промисловість (23,1%), більша її частина якої (54,3%) приходить на інноваційно ємні галузі – машинобудування та хімічну та

нафтохімічну промисловість. Більш високу частку в економіці порівняно з країною в цілому має будівництво (відповідно 4,9% та 4,2%). Одночасно дещо меншою, порівняно з Україною, є питома вага транспорту та зв'язку, яка складає 11,4%, в той час як у середньому для країни цей показник дорівнює 12,2% (див. рис. 2).

Рис. 2. Частка основних галузей виробництва у господарстві [5]

3. Високими, порівняно з Україною, є темпи зростання в останні роки частки невиробничої сфери у структурі економіки Закарпатської області: за 2001-2008 рр. вона зросла по області з 35,3% до 44,8%, а по країні – з 35,4% до 42,3%. Насамперед це стосується зростання частки валової доданої вартості у сфері операцій з нерухомістю, фінансової діяльності, а також освіти, охорони здоров'я, надання послуг.

4. Аналіз структури господарства за показником чисельності зайнятих (найманих працівників) в цілому підтверджує виявлені особливості та тенденції її розвитку. По-перше, частка невиробничої сфери у Закарпатській області є більш вагомою ніж виробничої. По-друге, у 2010-2018 рр. в регіоні спостерігається процес її поступового збільшення: на 10,2% на Закарпатті та на 13,1% в цілому по країні [4; 5; 7].

5. Дуже значними є відміни рівня розвитку господарства у розрізі окремих регіонів області, що зумовлено територіальною диференціацією природних та соціально-економічних умов та чинників господарської

діяльності. Найбільшими коливаннями відзначається частка зайнятих у сільському господарстві, у обробній промисловості, у транспорті та зв'язку. Розмах коливань між регіонами-лідерами і регіонами-аутсайдерами за обсягами промислової продукції складає 195 разів, за валовою продукцією сільського господарства – 5,5 разів, за вартістю основних засобів – 117 разів, за роздрібним товарообігом – 67 рази [7].

Ефективність роботи персоналу є важливим фактором, від якого залежать результати діяльності регіону та підприємства, але сучасний стан теорії і практики оцінювання ефективності управління трудовими ресурсами організації показує, що в методиці оцінювання не існує єдиної думки щодо етимології термінів «оцінка», «оцінювання», «ефект», «результат», «ефективність» у галузі управління трудовими ресурсами [2].

У міжнародній та вітчизняній статистиці, останнім часом, більш актуальним стало вимірювання людського розвитку для якого використовують узагальнюючий пошук – індекс людського розвитку. Існують різні методики його розрахунку. У щорічних звітах Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) широко використовують індекс людського розвитку, який враховує:

- стан здоров'я;
- рівень освіти;
- реальну купівельну спроможність населення.

Стан здоров'я населення характеризується показником очікуваного довголіття – тривалістю майбутнього життя після народження. Показник досягнутого рівня освіти має дві складові: частку грамотного дорослого населення (віком понад 24 роки) і частку учнів початкових, середніх та вищих навчальних закладів у населенні віком до 24 років.

У якості рівня життя приймається реальний обсяг ВВП на душу населення, обчислений у доларах США, з урахуванням паритету купівельної спроможності національної валюти (ПКС). Індекс людського розвитку розраховується як середня арифметична зі стандартизованих показників, що входять до його складу.

Сучасне виробництво зумовлює об'єктивну необхідність постійного підвищення якості робочої сили. Високий освітній рівень, широка загальна культура, глибока професійна підготовка і спеціальні знання, творче ставлення до роботи і свідомо дисципліна перетворюється в обов'язкову умову високопродуктивної роботи все більш широких верств працюючих. Зростає питома вага робітників з вищою та середньою освітою – 90% зайнятих.

Для подолання безробіття у Закарпатській області потрібно проводити певні заходи, такі, як: реалізація державної та регіональної програм зайнятості; приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм; захист внутрішнього ринку праці; приєднання України до міжнародного ринку праці; забезпечення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних та ін. Напрями боротьби з безробіттям мають забезпечуватися підвищенням конкурентоспроможності робочої сили за рахунок підвищення її якості, а саме: зростання рівня загальної освіти; підвищення кваліфікації; розширення діапазону оволодіння працівниками професій і спеціальностей; розвиток таких необхідних складових відтворення якісної робочої сили, як медицина, культура, спорт.

Список використаних джерел:

1. Нікіфорова О.В. Моделі діагностики регіональних ринків праці: автореф. дис. на здобуття наукового ступеню канд. ек. наук: спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / О.В. Нікіфорова. – Харків: ХНЕУ, 2010. – 20 с.
2. Ходикіна І. В. Підходи до оцінки ефективності систем управління персоналом // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». – Випуск № 2(4). – Частина 2. – 2015. – URL: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-21.pdf>
3. Статистичний збірник «Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року». – Київ: Державна служба статистики України, 2019.
4. Статистичний збірник «Зайняте населення України. Кількість зайнятого населення та його розподіл за видами економічної діяльності».
5. Статистичний щорічник Закарпатської області. 2011.
6. Статистичний щорічник Закарпатської області. 2017.
7. Статистичний щорічник Закарпатської області. 2019.
8. Головне управління статистики в Закарпатській області. Чисельність населення Закарпатської області на 1 вересня 2020 року. URL: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
9. Закон України «Про зайнятість населення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>